

Espazio publikoa eta giza harremanak

Jone Miner Aginaga

Arkitektoa eta hirigintza jasangarrian eta efizientzia energetikoan aditua

Hirigintza-tresnek definitzen dituzte gure auzo eta herriak, eta, ondorioz, hein handi batean, baita gure bizimodua ere; eremu bakoitzean egon daitezkeen erabilerek, eraikinen tipologiek edota kaleen eta plazen ezaugarriek eragin zuzena dute gure eguneroko bizitzan eta gure ohituretan. Beraz, baita senideen, lagunen, bizilagunen, auzotarren edo herritarren arteko harremanetan ere.

Hiri-ereduak bizimoduaren isla bezala interpreta litezke, Albert Cuchi (2017) Kataluniako Unibertsitate Politeknikoko Arkitektura Eskolako irakasleak esan bezala. Ikuskera horren arabera, hiriaren metabolismo sozialaren ondorioztat interpretatu behar da. Hala, tradiziozko hiriaren baliabideen oinarria lurraldearen kudeaketa zen, orduan bertatik lortzen baitziren baliabide sozialak. Bestalde, hiri tradizional horren kanpoalde garai modernoko hirigileek proposatutako hiri-ereduetan oinarritu zen; garai horretako proposamenek industrializatutako gizarte baten arazoei erantzun nahi izan zieten, garapen berri horrek emandako baliabideen bidez. Geroago, hiri lausoa izan da gizarte industrializatu aurreratu baten adierazpena, zeinak duela hamarkada batzuk pentsaezina zen eskalako mugikortasun- eta komunikazio-azpiegiturak

ekarri dizkigun, besteak beste. Orain, ordea, erronka berri bat dugu: gaur egungo industria-metabolismoa eraldatu beharrean gaude, jasanezina delako; hau da, metabolismo berri bat behar dugu, kutsakorra ez dena eta baliabide berri-erreserbatuetan oinarritzen dena.

Industrializazio garaitik datorkigun hirigintzak erabile-
ren segregazioa eta espazio publikoaren funtzioen galera ere ekarri digu, eta horrek ondorio zuzena izan du giza harremanetan: gizarte kolektiboaren kaltetan, gizarte pribatua indartu da.

Hirigintza Ekologikoa izan liteke arazo horiei guztiei aurre egiteko behar dugun metabolismo berria. Hala, Salvador Rueda (2012) Bartzelonako Hiri Ekologiaren Agentziako zuzendariak adierazten duenez, hiru taldetan banatzen dira Hirigintza Ekologikoaren baldintzatzaileen multzoak: esku hartuko den gunearen testuingurua, hiri-sistemaren efizientzia eta hiriaren bizigarritasuna. Azken horri dagokionez, konforta eta interakzioa banaezinak diren bi alderdi dira hirigintza ekologikoan. Konfortak lekuaren ezaugarri egi-
ten die erreferentzia: espazio publikoa, etxebizitzak, ekipamenduak...; eta interakzioak gizakiaren baldintza sozialei, kohesio sozialari eta aniztasun biologikoari.

Beraz, lortu nahi dugun hiri-eredu berri horrek bizia, aktiboa, kolektiboa eta gertukoa izan behar du. Horretarako, José Fariña (2016) Madrilgo Unibertsitate Politeknikoko irakasle emerituak bere hainbat argitalpenetan eta blogean adierazi izan duen moduan, badaude, hiri-eredu berri hori bultzatzeko, gure hirigintza-tresnetan barneratu ditzakegun hainbat hirigintza-baldintza:

Gutxieneko dentsitatea

Bizitza hiritarra bermatzeko eta merkatu-ekonomia batean gertuko jarduerak ahalbidetzeko (komertzioak, ekipamenduak, zerbitzuak), beharrezkoa da gutxieneko dentsitate bat egotea. Herri edo auzo bizi eta aktibo baten oinarrietako bat herritarrek eguneroko bizimoduan egin behar dituzten

desplazamendu gehienak oinez egiteko modukoak izatea da. Hau da, ogia erosteko, parkera, eskolara edo liburute-gira joateko, autoa hartu beharrik ez izatea. Baina gertuko komertzio, ekipamendu eta zerbitzu horiek existitu ahal izateko, behar-beharrezkoa da horiek errentagarri bihurtuko dituen gutxieneko dentsitate bat. Dentsitate hori faktore askoren menpe dago, adibidez, eraikinen diseinuaren edota tipologia arkitektonikoaren menpe.

Erabilera nahasketa

Aurretik aipatu moduan, industria-iraultzak sortutako hiri-plangintzak erabileren segregazioa planteatu zuen soluziobide gisa: lurralde banatu eta desberdinetara eraman zituen etxebizitza, industria, komertzioa, hezkuntza... Irizpide horrek, askotan, hiri oso disfuntzionalak sortu ditu, hiri oso zatikatuak.

Banaketa horrek zatika erakitako hiri bat dakar, hirigune etenetan eta dentsitate baxuetan oinarritua. Batetik, luxuzko etxebizitzak, bestetik, multzo komertzialak, babes ofizialeko etxebizitzak, gero parke handi bat eta, hirigunetik aparte, industrialde bat. Horrek guztiak izugarritzko energia kontsumoa eta kutsadura ekarri du, batetik bestera joateko ibilgailu pribatua erabili beste erremediorik ez dagoelako. Izan ere, oinez edo bizikletan desplazatzeko distantzia handiegiak dira, eta garraio publiko efiziente eta bideragarri bat ezarri ahal izateko dentsitate baxuegiak. Bestalde, lurzorua-
ren gehiegizko okupazioa ere ekarri du, eta naturguneak hondatu eta zatitu egin ditu, askotan.

Erabilera ezberdinen nahasketa duten eremuak sortu behar dira, nahasketa soziala eta funtzionala bermatzen dutenak; hala, gertuko hiriak berreskuratu behar dira, eguneroko

Erabilera ezberdina duten eremuak sortu behar dira, nahasketa soziala eta funtzionala bermatzen dutenak; hala, gertuko hiriak berreskuratu behar dira

bizitzako gutxieneko jarduera eta zerbitzuak barneratzen dituztenak, eta desplazamendu gehienak oinez egiteko aukera ematen dutenak.

Eraikinen tipologia egokiak erabiltzea

Zenbait hirigintza- eta arkitektura-tipologiek espazio publiko bizitasuna edo aktibitatea gutxitzen edo ezabatzen dute; maiz zirkulatzeko besterik ez dute balio, beste batzuetan horretarako ere ez. Adibidez, etxadi itxiak dituztenak, barruko espazio amankomun pribatuekin; horietan, haurrentzako jolas-parkeak, igerilekuak edota berdeguneak aurki litezke. Edo hiria banatutako irla txikien artxipelago bihurtzen duten urbanizazioak, zeinek komunitate bakoitzeko eremu murriz horretakoa ez den bestelako bizitza amankomunik ez duten izango. Zer esanik ez lorategi pribatua duten etxebizitza unifamiliar eta bifamiliarren kasuan: horien arteko kaleetan ez dago inolako aktibitaterik, pribatua eta publikoa banatzen duten hormaitsuak dira nagusi.

Baldintza horietan, besteekiko harremanak galdu egiten dira; ez da inolako inklusio sozialik egongo. Ezin da esan herri- edo hiri-bizitza dagoenik; kaleak, plazak eta parkeak itxurazko funtziorik gabe gelditzen dira, edo bere espazio ireki pribaturik ez dutenek bakarrik erabiltzen dituzte.

Espazio publikoaren diseinu egokia

Garbi dago aurretik aipatu ditugun baldintzek eragin zuzena daukatela espazio publikoaren erabilgarritasunean. Baina honako baldintza hauek betetzea ere beharrezkoa litzateke espazio publiko egoki bat diseinatzerakoan: ingurumen baldintza egokiak izatea, osasungarria izatea (adibidez, kutsadura akustikoa ekidinez, natura barneratuz), erosotasuna bermatzea (klimatikoa, hiri-altzariena, paisaiaren aldekoa), baldintza sozialak betetzea (harremantzeko aukerak, elkarguneak sortzea), segurtasunari dagozkionak (oinezko, bizikleta edota ibilgailuen artean sor litezkeen arazoak eragozteko, delinkuentziarik gabek izatea, genero ikuspegiari dagokionez

arriskurik gabeak...) eta irisgarritasunari dagozkionak ere kontuan izatea.

Espazio publikoak herritar guztien beharrei erantzun behar die, kolektibo ahulenei ere bai (haurrak, adinekoak, ezin-duak, emakumeak...). Eta hori kontuan hartu behar da gure kaleak, plazak eta parkeak diseinatzerakoan.

Parte-hartzailea

Hirian esku hartzeak eztabaida publikoa eskatzen du (Fariña 2009); herritarren parte hartzea beharrezkoa da prozesu osoan zehar, sortzetik eraikitsera eta kudeatzeraino. Izan ere, erabiltzaileak dira bertako funtzionamendua ezagutzen dutenak eta bertan bizitza nolakoa den benetan dakitenak. Eta, bereziki, kolektibo ahulenek (haurrek, adinekoek, ezin-duek, emakumeek...) ezagutzen dute ondoen; alegia, kalean ordu gehien pasatzen dutenek eta, ondorioz, espazio publikoaren potentzialtasunak eta ahultasunak hobekien ikusten eta jasaten dituztenek.

Usurbilgo esperientzia

Usurbil, azken urteetan hirigintza arloan garatzen ari den plan eta proiektuetan, orain arte azaldutako irizpideak jarraitzeko saiakera egiten ari da. Hiri Antolamenduko Plan Orokorretik hasi eta parkeen edo kaleen berregokitze proiektuetaraino, orain arte landutako hainbat lanen laburpena jaso da jarraian.

Usurbilgo Hiri Antolamenduko Plan Orokorra

Hiri Antolamenduko Plan Orokor batek udalerrri osoko lurzorua sailkatzen du hiru multzotan: hiri-lurzorua, lurzoru urbanizagarria eta lurzoru urbanizaezina. Bestalde, lurzorua kalifikatu egiten du, hau da, erabilera orokorrak eta xehatuak arautzen ditu zonaka (etxebizitzak, ekipamenduak, jarduera ekonomikoak, parkeak...). Eta eraikuntzaren tipologiak eta

espazio publikoaren oinarritzko ezaugarriak ere zehazten ditu. Publiko eta pribatuaren arteko banaketa zehaztera ere iritsi ohi da.

Usurbil Hiri Antolamenduko Plan Orokorraren idazketa prozesuan murgilduta dago. Plan horrek bertako biztanleen

Usurbil Hiri
Antolamenduko Plan
Orokorraren idazketa
prozesuan murgilduta
dago. Eguneroko
bizitzaren errealitatea
eta herritarren iritziak
hasiera-hasieratik
kontuan hartu
nahi izan dira

bizimoduan eragin zuzena izango duenez, eguneroko bizitzaren errealitatea eta herritarren iritziak hasiera-hasieratik kontuan hartu nahi izan dira. Hala, Diagnostikoa idatzi zenean, analisi teknikoa herritarren parte hartzeko prozesu sakon batetik ateratako ekarpenekin osatu zen. Ondoren, dokumentu horretatik ateratako ondorioetan oinarrituta, eta herritarrekin partekatu eta gero, Aurrerakineko aukerak eta Plana idazteko Irizpide eta

Helburuak onartu ziren. Orain, Hasierako Onespeneko dokumentuaren idazketa fasea dago martxan.

Aipatutako lanean, garrantzi berezia izan zuten eraikitako hiriaren eta herriko mugikortasunaren azterketek eta ingurumen-arloko analisiak. Azterketa horietatik ondorioztatu zen, besteak beste, herriko mugikortasuna birpentsatu, kaleak oinezkoentzat lehenetsi eta espazio seguruagoak egiteko beharra zegoela. Hori dela-eta, Usurbilgo Espazio Publikoaren eta Mugikortasun Iraunkorraren Berrantolaketa Plana abian jarri zen.

Mugikortasuna eta Espazio Publikoaren Plana

2016ko udazkenean hasi zen, Usurbil Kale Irekiak lelopean, Usurbilgo Espazio Publikoaren eta Mugikortasun Iraunkorraren Berrantolaketa Plana idazteko prozesua. Hirigintza

lanetan, eguneroko bizitza aintzat hartu eta proiektuetan genero irizpidea txertatzea izan da lan horren helburua. Hain zuzen ere, eguneroko bizitza zentroan jarri, lan erreproduktiboari garrantzia eman eta mugikortasun iraunkorra bultzatzea.

Hala, Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundearen diru-laguntza jaso zuen lan horrek, 2016ko ekitaldian Euskal Autonomia Erkidegoko udalerriei, kuadrillei eta mankomunitateei emakume eta gizonen berdintasunari buruzko diagnostikoak egiteko diru-laguntzak emateko deialdian.

Azken mendeko hirigintzak ibilgailuen joan-etorrietan oinarritu du herrien egituraketa; autoa hartu da garraibide nagusitzat, horrek hartu du zentraltasuna, eta horren beharren arabera kale eta espazioak antolatu dira. Gainontzeko mugikortasun aukera guztiak eredu horretara moldatu behar izan dira, eta, beraz, azken horien erabiltzaileen beharrak ez dira kontuan hartu. Horregatik, lan horrek mugikortasun iraunkor eta demokratikoaren alde egin du; hau da, gaur egun mugikortasunean dauden lehentasunak alderantzizaketa izan du oinarri.

Espazio publikoak askotarikoa behar du izan: herriaren espresiorako eremua, zainketarako lan eremua, herritarren konfrontaziorako eta bizikidetzarako eremua, sozializaziorako eta harremanetarako. Eta aniztasun hori lortzeko, hauek izan dira kontuan hartu diren irizpideak: bizitza kalitatea, eguneroko bizitza zentroan jarriz; sarea; mugikortasun geldo; askatasuna eta erabilerarako aukera berdintasuna eta espazio publikoa herritar guztien erakusleho bihurtzea.

Parte hartzeko prozesua bi fasetan banatu zen: lehen fasean, hainbat saio egin ziren auzoetan, emakumeekin eta hurrekin ikastolan. Bertatik, diagnostikoa osatu zen eta baita beharrak identifikatu ere. Informazio baliotsua jaso zen herritarrengandik: batetik, auzoetako plazak oinezkoentzako gune bihurtzeko beharra ikusi zen, baita herriguneko gaur egungo oinezkoen gunea zabaltzekoa ere; horrekin batera, besteak beste, eskolara, kiroldegira, udaletxera eta Artzabal plazara oinezko lotura seguruak egokitu beharra ere nabarmendu

zen. Bestetik, auzo bakoitzean, horien artean, eta inguruko herriekin lotura izango duen bizikleta-bideen sare bat sortzea eta garraio publikoa hobetzea ere lehentasunezko hartu ziren.

Ondoren, Usurbil Kale Irekiak prozesuaren fase nagusitik ateratako proposamenetan oinarrituta, herritarren beharren neurria egindako Plan Zuzentzailea diseinatu zen. Orduan egin zen parte hartzeko prozesuaren bigarren fasea, planaren lehen zirriborroa berriro herritarrekin lantzeko eta zerrendatutako ekintzetan lehentasunak definitzeko.

2017ko abenduan amaitu zen Planaren idazketa, eta, bertan, mugikortasun iraunkorrean oinarritutako herriko sareen eskema berriak, zonaldeka banatutako 53 ekintza eta horiek gauzatzeko plangintza barneratu ziren.

Lehenik, mugikortasun eskema ezberdinak finkatzea izan zen gako garrantzitsuenetako bat; eskema horien baitan, hauxe zehaztu zen: aparkalekuen politika, kaleen noranzko eta norabideak, eta mugikortasun modu bakoitzaren sareak nola eratuko diren eta kaleetan zein espazio fisiko okupatuko duten. Plan honetan, horrenbestez, mugitzeko moduak aldatzea proposatzen da, eta eguneroko ohiturak horretara egokitzea. Mugikortasun-modu desberdinak ordena honen arabera finkatu ziren: oinezkoak, motorrik gabeko ibilgailuak (bizikletak, gurpildun-aulkiak, patinak...), garraio publikoa eta, azkenik, ibilgailu motordun partikularrak (autoak eta motorrak, batez ere).

Ekintza zehatzen artean, honakoak jasotzen dira, besteak beste: herriguneko autobus geltoki zentralizatu berria, udal-letxe inguruaren berrantolaketa, Bordatxo biribilgunearen oinezkotzea, Aginagako plazaren berrurbanizatzea edota Kalezarko eskailerak berritzea eta parke berria egokitzea.

Autobus geltokia. Gaur egun Usurbilgo herrigunean hainbat autobus geltoki daude herrian zehar barreiatuta. Horrela, erabili nahi den autobus-linearen arabera, geltoki batera edo bestera joan behar da autobusa hartzera. Horrek zaildu egiten du garraio publikoa erabiltzea. Gainera, geltoki nagusietako

bat ez da batere egokia: batetik, herrigunetik aparte dagoelako, eta, bestetik, irisgarritasun baldintza kaxkarrak dituelako.

Planaren helburu nagusietako bat gaur egungo garraio publikoa hobetu eta indartzea da. Autobus geltokiak bakarrean bateratzeak mesede handia egingo lioke helburu horri. Hala, autobus geltoki berri hori herriko bihotzean egitea proposatzen da esku-hartze honetan. Aterpea izango luke, eta leku irisgarria eta segurua izango litzateke, gainera. Egitasmo horrek inguruaren birmoldatzea ere eskatzen du. Nolanahi ere, kontuan izan behar da esku-hartze hori beste ekintza batzuen menpe dagoela.

Udaletxe inguruaren berrantolaketa. Gaur egun udaletxearen eta bere plazaren inguruan autoek dute lehentasuna; aitzitik, oinezkoentzat eta bizikletentzat oztopoz betetako eremua da. Berrantolaketa planean, autoak udaletxearen atzealdetik bideratzea eta aurrealdearen zati handi bat oinezko bihurtzea proposatzen da. Hala, herriguneko oinezkoen gunea udaletxeko sarreraraino zabaltzea da asmoa, oinezkoentzat eta bizikletentzat gune irisgarria eta segurua lortzeko.

Bordatxo biribilgunearen oinezkotzea. Usurbilgo herriguneko ibilbide garrantzitsuenen giltzarria da Bordatxoko biribilgunea. Izan ere, herriko trafikointentsitate handienetakoa duen puntua da, bertan elkartzen baitira herriko hiru kale garrantzitsuenetakoak. Horretaz gain, herriguneko oinezkoen gunea haraino iristen da eta kiroldegira, anbulategira eta ikastolara joateko bide nagusia ere bertatik igarotzen da. Biribilgune horretan, hala eta guztiz ere, autoak dira protagonistak, eta oinezkoen eta bizikleten mugikortasuna asko zailtzen dute.

Ekintza zehatzen artean, honakoak jasotzen dira, besteak beste: herriguneko autobus geltoki zentralizatu berria, udaletxe inguruaren berrantolaketa, Bordatxo biribilgunearen oinezkotzea...

Gune horretarako proposatzen den esku-hartzearen helburua da oinezkoentzat eta bizikletentzat ibilbideak erraztea; hau da, oinezkoen gunea zabaltzea eta bertatik ikastola eta kiroldegirako lotura hobetzea. Horretarako, hainbat kale noranzko bakarrekoak bihurtzea eta biribilgunea kentzea proposatzen da. Ondorioz, ibilgailu motordunen sarea herrigunetik urruntzea dakar proposamen horrek. Hala ere, proposamen hori abian jarri aurretik, beste ekintza batzuk burutzea behar-beharrezkoa da.

Aginagako plaza. Herritarrek hala eskatuta, Aginagako garai bateko plazan pilotaleku estalia eraiki zen. Pilotalekuak bereganatu egin zuen plaza, eta hondar-espazio estu eta funtzionalki trakets bihurtu zen lehen plaza zabala izandakoa. Gaur egun, espazio hori –pilotalekuaren, elizaren eta eskolaren artean gelditzen dena– oinezkoek eta autoek partekatzen dute. Gune hori herriko bihotza da, herriko elkargunea, baina ez zaio izaera hori aitortzen; izan ere, autoek etengabean zeharkatzen dute, eta, gainera, aparkalekuak ere baditu.

Leku hori arnasberritu eta oinezkoentzat lehenetsi beharra dagoela ondorioztatu da Kale Irekiak parte-hartze prozesuan. Horrenbestez, esku-hartze horretan Aginagako plaza oinezkoentzat berreskuratzea eta egokitzea proposatzen da. Horretarako, noski, autoentzako ordezeko ibilbide bat eta beharrezko aparkalekuak berrantolatu beharko dira gune horretatik gertu.

Kalezarko eskailerak eta parkea. Herrigunetik Kalezar auzora igotzeko bide labur eta erabilia izan da aspalditik Errekatziki parkeko eskaileretan barrena doana. Eskailera horiek, ordea, ez zeuden batere egoera onean; izan ere, ez zituzten betetzen irisgarritasun baldintzak. Bestalde, Kale Irekiak prozesuan ikastolako haurrekin egindako saioetan, parke horretan jolaserako elementuak jartzeko proposamen zehatzak jaso ziren. Horregatik guztiagatik, eskailera horiek berritzea eta parkea egokitzea izan da dagoeneko gauzatu den ekintzetako bat.

Txirikorda, belaunaldiarteko etxebizitza komunitarioaren proiektua

Gaur egungo etxebizitzaren ereduak eta beren prezioek ez diete erantzuten jendartearen beharrei, eta horren aurrean beharrezkoa da eredu berriak diseinatu eta inplementatzea, besteak beste, izaera publiko-komunitarioa izango duten etxebizitzak sustatuz.

Gazteak eta adin nagusiko pertsonak bereziki baztertu-ta geratzen dira gaur egun indarrean dagoen eskaintzatik. Lehenengoak euren diru-sarrerengatik nagusiki, bigarrenak zenbait faktorerengatik (irisgarritasuna, herrigunetik urrun bizitzea, bakardadea, beharrak aldatu direlako...). Horregatik pentsatu da bi kolektibo horiek elkarren eskutik joan daitezkeela, kemena eta esperientzia bateratuz, txirikorda bat sortuz.

Txirikorda proiektua lantzeko, 2019ko urtarriletik apirilera bost lan-saio gauzatu ziren. Proiektuak bi helburu nagusiri erantzun nahi die: gazteentzako emantzipazio beharrari eta adineko pertsonentzako etxebizitza eta bizikidetzaren eredu berrien beharrari.

Hala, Usurbilgo Ugartondo eremuan, Ugarte baserriaren ondoan, belaunaldiarteko hamasei etxebizitza komunitarioko proiektua landu da, eta 2021ean martxan egotea aurreikus-ten da. Norberaren beharrak asetzeko etxebizitza pribatuak eta espazio komunitarioak izango ditu, behar kolektiboak eta belaunaldiarteko elkarbizitza bultzatzeko. Eraikin berria izango da, eta diseinua, bertan egongo diren etxebizitza ti-pologia ezberdinak barne, herritarrekin batera erabaki da. Funtzionamenduaren alderdi garrantzitsuenak ere lanketa horretan adostu dira, hala nola bertan biziko direnen eta erabiltzaileen betebeharrak eta eskubideak, eta baita espazio komunak erabiltzeko arauak ere.

Zumarte Musika Eskola

HAPOren diagnostikoan, Eraikitako Hiria atalean, 1960 bitartean eraikitako auzo eta kaleen balioa nabarmentzeko

eta bertako ekonomia aktibatzen urratsak ezartzeko beharra ikusi zen (Usurbilgo Udala 2015). Horretarako, batetik, etxebizitza eraikinen birgaitzea sustatu beharra azpimarratzen zen, babestutako ondarea errespetatuz eta balioetsiz. Eta, bestetik, kaleak biziberritzeko estrategia berriak ezarri beharra ere bai. Multzo horretan dago, besteak beste, Usurbilgo Kale Nagusia. Hala, Usurbilgo Espazio Publikoaren eta

Guztion Eskualdea
eskualdea osatzen duten
herrietako merkataritza
guneak indartzeko
ekimena da. Bi lan-ildo
nagusi jorratzen dira:
lokal hutsten eta espazio
publikoaren aktibazioa

Mugikortasun Iraunkorraren Berrantolaketa Planean ere jasotzen zen Kale Nagusia biziberritzeko beharra; horren harira, kalearen zati bat oinezko bihurtzeko ekintza ere jasotzen da bertan.

Usurbilgo Zumarte Musika Eskolak Kale Nagusiaren 45. zenbakian duen eraikinean garatzen du bere jarduna. Aspaldiko urteetako eskakizuna

da musika-hezkuntza modu egokian bermatzeko ezinbestekoak diren baldintzak betetzea; izan ere, jatorrizko eraikinak hainbat gabezia ditu, bai eraikuntza eta instalakuntza aldetik, baita azalera eta guneen konfigurazioari dagokionez ere.

Musika eskola birgaitu eta handitu, edo, bestela, lekuz aldatu eta berri bat egin, bi aukera horiek jarri izan dira mahai gainean. Baina, ekipamendu hori beste leku batera eramatea Kale Nagusia biziberritzeko helburuaren aurka zetorrela ikusita, bertan mantentzea erabaki zen.

Hori dela-eta, Zumarte Musika Eskola handitu eta birgaitzeko proiektua idatzi zuen OS3 Arkitektura taldeak udalaren enkarguz, eta une honetan obra-lanak gauzatzen ari dira.

Proiektuak, hirigintza aldetik, kontuan hartu ditu inguru-neak ezarritako baldintzak, hiri-bilbea eta oinezkoen ibilbideak eta espazioak eta paisaia. Bestalde, programaren antolaketan, tarteko espazioak eta erosotasuna eta funtzionaltasuna ere landu dira, bereziki.

Proposamenak eraikuntza bioklimatikoaren irizpideak jarraitu ditu. Hauek dira bere ezaugarri teknikoak eraikuntzari dagokionez: itxituren transmitantziak kontrolatuz behar energetikoak gutxitu dira, eguzkiztapen zuzenetik babesteko neurriak hartuko dira, isolamendu termikoa indartuko da material ekologikoak erabiliz; argiztapen naturala ahalik eta gehien aprobetxatzeko moduan diseinatu da eraikina eta igogailuaren erabilera beharra murrizteko neurriak hartu dira. Bestalde, instalazioei dagokienez: argiztapen artifiziala kontsumo baxuko sistemen bidez hornitu da, berokuntza eta hozte instalakuntzetan errendimendu altuko ekoizpen sistemak ipini dira, energia berriztagarriak erabiliz, eta uraren erabilera arduratsua egin dadin bitartekoak ipini dira. Oro har, material ekologikoak lehenetsi dira eta airearen kalitate egokia bermatu da.

Guztion Eskualdea proiektuaren baitan Usurbilgo espazio publikoa aktibatzen proiektua

Guztion Eskualdea Beterri-Buruntzako Udalek sustaturiko ekimena da, eskualdea osatzen duten herrietako merkataritza guneak indartzeko. Proiektu horren baitan bi lan-ildo nagusi jorratzen dira: lokal hutsen aktibazioa, batetik, eta espazio publikoaren aktibazioa, bestetik.

Bigarren horren testuinguruan, 2018-2019 urteetan zehar herrigune bakoitzeko eremu batean esku-hartzeko estrategiak planteatu dira, aurreazterketa batetik abiatuta, estrategia horiek gunearen berezitasun eta ezaugarrietara moldatuz, eta espazioaren potentzialak esku-hartzean barneratzen saiatuz.

Espazio publikoa aktibatzen proiektuaren funts nagusiak bi dira: batetik, gure herriguneetan kale-espazio atseginak sortzea, bertako merkataritzaren mesedetan; eta, bestetik, espazio publikoaren erabilerak dibertsifikatu eta modu anitzetan erabiltzeko baliabideak eskaintzea. Gure herrietako kale eta plazak bertako biztanleen arteko harremanak gertatzen diren espazio fisikoa diren heinean, herritar espektro zabalaren

arteko harremanak bermatzen dituen espazio inklusibo eta atseginak sortzeko baliabideak ematea izango da helburua.

Usurbilen 2018-2019 urteetan esku-hartzeko hautaturiko eremua herriko erdigunea eta Kale Nagusia lotzen dituzten bi espazio lirateke: alde batetik, Kale Nagusiaren 10. zenbakiko atarian kokaturiko pasabidea; eta, bestetik, Olanoenea plaza, kultur etxearen albo batean kokaturik, Kale Nagusiaren baitan dagoen espazio publikoetako bat.

Kale Nagusiaren 10. zenbakiko pasabideko esku-hartzearen helburua espazio horri entitatea ematea eta herrirako sarrera-gune erreferenteetako bat bihurtzea izango da. Horretarako, proiektu horren markoan, pasabidea osatzen duten elementu ezberdinen ondorengo hobekuntza-lanak burutuko dira: egoera kaskarrean dagoen pasabideko sabaia berritu egingo da, argiztapen berria jarriko da, egun duen kolore iluna ordezkatu eta pasabidea osatzen duten horma, sabai eta zutabeak zuriz margotuko dira, eta, eraikinaren behe solairua eta azpiko garajeen artean inpermeabilizaziorik ez dagoenez, horri konponbidea emateko, egungo zoladuraren gainean metakrilatozko zoladura iragazkaitz bat instalatuko da, pasabideko garbiketa-lanak egin ahal izateko.

Hobekuntza-lan horiek egin ondoren, pasabideari entitatea emateko murala margotuko du Irantzu Lekue artistak.

Olanoenea, bestalde, kultur etxearen eta Kale Nagusiaren artean dagoen plaza da; L formako harrizko grada batzuek inguratzen dute, plaza bi mailatan banatuz. Herriko erdigunean eta kultur etxea bezalako zerbitzu nagusi baten alboan egon arren, erabilera urria du gaur egun espazio publiko horrek.

Esku-hartze honekin, plazarako arreta erakarri eta herritarrek espazio hori beren egin dezaten, egoteko gune atsegin bat sortzeko kale-altzari 'berezi' batzuekin hornitu nahi da plaza. Egurra izango da altzari horien azaleko materiala, erabat harrizkoa den espazio horri goxotasuna eskainiz. Era berean, kalean biltzeko, elkarrekin harremanetan aritzen diren eta egonaldiako modu askotarikoak bermatzen dituzten altzariak jarriko dira: hala nola txiki eta handientzako mahaiak,

elkarrekin eseri, otorduak egin edota mahai jokoetan aritzeko, eta elkarrekin eseri edota etzanda egoteko beste altzari batzuk.

Erronka berriak

Orain arte deskribatu den ildoan aurrera egiteko, Usurbilek baditu beste zenbait asmo datozen urteetarako: adibidez, berreskuratu den hilerri zaharra erabilgarri jartzea, edota Udarregi ikastolaren pareko orubearen erabilera definitzea.

Hilerri zaharrak hilerri izateari utzi dio dagoeneko. Ez da gorpurik bertan. Leku hori beste modu batez erabiltzeko aukera sortu da. Herritarren artean interes handia piztu du aukera horrek, eta abagune aproposa da espazio atsegin eta erdiguneko horri erabilera egokia emateko. Izan ere, lekuak kokapen oso ona du, eta inguruan dituen ekipamendu eta espazio publikoen sarea osatzeko eta horien irisgarritasuna hobetzeko aukera ezin hobea eman lezake.

Bestalde, Udarregi ikastolaren parean udalak duen orubea ere herriaren erdigunean hutsik eta erabilerarik gabe dagoen zelai bat da gaur egun. Etorkizunean ikusi beharko da herriak leku horretan zer behar eta nahi duen.

Hirigintza etengabe ari da gure herriak eraldatzen, eta garrantzitsua da eraldaketa horietan herritarrok parte hartzea. Gaur egun, garatutako herrialdeetako biztanleok gure inguruarekin gero eta lotura gutxiago daukagu, eta gure hiri eta herrietan espazio publikoak elkargune izateari uzten ari dira.

Egoera hori aldatu nahi badugu, zerbait egin behar da. Arkitektura eta hirigintzaren inguruko eduki eta ideien hedapena baliagarria izan liteke, agian. Gai horien dibulgaziorako Oinarrizko Hezkuntzan atal horri tarte bat ematea izan liteke aukera bat, Igor Diaz de Guereñu, Olatz Iñigo, Ainhoa Jaca, Estitxu Ortiz de Zarate eta Josu Santamarinak (2016) adierazten duten moduan. Arkitekturak eta hirigintzak berezkoak dituzten lan eta prozedurak ikastetxeetako testuingurura egokituz, posible litzateke dagoeneko hezkuntzan jorratzen diren edukien 'ikasketa esanguratsu' hori lortzen laguntzea. 🌱

Bibliografia

- Cuchi, A. (2017): *S.M.A.R.T. Caminos hacia la sostenibilidad*, Madril, Acciona.
- Diaz de Guereñu, I.; Iñigo, O.; Jaca, A.; Ortiz de Zarate, E.; Santamarina, J. (2016): 'Arkitektura eta Hirigintza Oinarritzko Hezkuntzan barnertzea: Gizartearen eta teknikarien arteko elkarriketa sustatzeko aukera', *Aldiri* 28, 28-31.
- Fariña, J. (2009): 'Espacio público y vivienda' (<https://elblogdefarina.blogspot.com/2009/10/espacio-publico-y-vivienda.html>).
- (2016): 'Espacios públicos para una vida activa' (<https://elblogdefarina.blogspot.com/2016/10/espacios-publicos-para-una-vida-activa.html>).
- Fariña, J.; Naredo, J. M. (zuzk.) (2010): *Libro Blanco de la Sostenibilidad en el Planeamiento Urbanístico Español*, Madril, Ministerio de Vivienda.
- Rueda, S.; De Cáceres, R.; Cuchi, A.; Brau, L. (2012): *El urbanismo ecológico*, Bartzelona, BCNecología.
- Usurbilgo Udala (2015): *Usurbilgo HAPOnen Diagnostikoa*.